הלכה · משנה תורה · מפרשים · מגדל עוז · ספר משפטים

מגדל עוז על משנה תורה, הלכות שכירות

רבנו שם טוב אבן גאון

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מגדל עוז על משנה תורה, הלכות שכירות

רבנו שם טוב אבן גאון

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מגדל-עוז-על-משנה-תורה-הלכות-שכירות/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה 38-202611161024v של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
הלכה א 5
הלכה ד 5
פרק ב 5
הלכה א 5
הלכה ג 5
הלכה ה 6
הלכה ו 6
הלכה ז 6
הלכה ח 6
הלכה ט 7
פרק ג 7
הלכה א 7
הלכה ג 7
הלכה ד 8
הלכה ו 8
הלכה ז 8
הלכה ח 8
פרק ד 8
הלכה א 8
פרק ה 8
הלכה א 8
הלכה ג 9
הלכה ד 9
הלכה ה 9
הלכה ו 9
הלכה ח 9
פרק ו 9
הלכה א 9
הלכה ב 9
הלכה ג 9
הלכה ד 10
הלכה ה 10
הלכה ו 10
הלכה ז 10
פרק ז 10
הלכה א 10
הלכה ב 10
הלכה ג 10
הלכה ה 11
הלכה ו 11
הלכה ז 11
הלכה ח 11
פרק ח 11
הלכה א 11
פרק ט 11
הלכה א 11
הלכה ג 11
הלכה ח 12
הלכה ט 12
הלכה י 12
פרק י 13
הלכה א 13
הלכה ד 13
הלכה ה 13
הלכה ו 13
הלכה ז 13
פרק יא 14
הלכה א 14
הלכה ג 14
הלכה ד 14
הלכה ו 14

הלכה ח 15
הלכה ט 15
פרק יב 15
הלכה א 15
הלכה ב 15
הלכה ג 15
הלכה יא 17
פרק יג 17
הלכה א 17
הלכה ב 18
הלכה ד 18

פרק א

הלכה א

ארבעה שומרים עד ונקרב בעל הבית אל האלהים. בשבועות ריש פרק בתרא (דף מ"ט) ובמציעא פ"ק (ד' ו') ופרק השואל (ד' צ"ד) ופרק השוכר את הפועלים (ד' צ"ג) :

השואל משלם את הכל עד בעליו אין עמו שלם ישלם. במציעא פרק השואל ופ' השוכר את הפועלים:

נושא שכר והשוכר שניהם דין אחד יש להם כו' עד אם וגו' ישלם לבעליו. במציעא פרק השוכר את האומנין:

נמצאת אומר ש"ח וכו' עד כמו שיתבאר. ההלכה ריש פרק השואל (ד' צד) והביאור פרק ה' דהלכות שאלה ופקדון:

נושא שכר והשוכר עד בבעלים פטור. הכל פרק השואל (ד' צ"ה) :

הלכה ד

כל שומר שפשע בתחלתו עד כמו שיתבאר. ההלכה פרק השוכר את הפועלים (ד' צ"ג ע"ב) והביאור פרק שלישי:

ואין השואל רשאי להשאיל עד שיהא פקדוני ביד אחר. בגיטין פרק כל הגט (ד' כ"ט) ופרק עשירי דמסכת סופרים ובמציעא פרק אלו מציאות (ד' כ"ט) :

עבר השומר ומסר לשומר שני עד וזה אינו נאמן. בנזיקין פ"ק דבבא קמא (דף י"א) ובמציעא פרק המפקיד (דף ל"ז) :

לפיכך אם היה דרך הבעלים כו' עד בפרתו של חבירו וכן כל כיוצא בזה. במציעא פרק המפקיד:

היה בידו פקדון ושלחו כו' עד סוף הפרק. פ"ק דגיטין (ד' י"ד) :

פרק ב

הלכה א

שלשה דינין האמורין עד שלא יזלזלו בהקדשות. פרק בתרא דשבועות (ד' מ"ט) ופרק שבועת הדיינין ובמציעא פרק המפקיד ופרק הזהב:

הלכה ג

יראה לי שאם פשע השומר בעבדים וכו' עד המזיק מטלטלין ודין אמת הוא זה למבינים וכן ראוי לדון: כתב הראב"ד ז"ל אם אמת הוא זה וכו': **ואני** אומר כבר כתבתי כמה פעמים שלא באתי בו לסתור אלא לבנות בע"ה וכי אין לי עסק להכריע בסברות שאין

תלויות בראיות לפי שאין השגות שיצטרכו הצלות אלא שאלו מקשים ואלו מתרצים וכ"ש בזו שהיא מחלוקת ישנה מזמן רבותינו בעלי התוספות ורבניהם וגאוניהם שחלקו בזה ועמד בשיטתם הראב"ד ז"ל וגם הר"מ ז"ל מקוצי כתב הדעות והמחלוקת ומקצת ראיותיהם ולא הכריע:

וכן הורו רבותי שהמוסר כרמו לשומר וכו' עד על כל פנים: כתב הראב"ד ז"ל משנתנו היא וכו': **ואני** אומר אין ולאו ורפיא לראייה דהתם מידי דמנכר ארעא בהכי דאי לא עביד פסדא ממילא כולה עבידתא דומיא דאוביר ולא גדלה פירי כלל ולא עבדה מידי בלא עבידתא אבל הני דאורו רבנן לאו הכי הוא אלא פסדא מקצת ועבדה מקצת ואי לא מתנו עלייהו לאו כולהו אינשי עבדי להו ומיהו בראייה ובלא ראייה מודה בהוראתם הוא ויפה הורו:

הלכה ה

הפקיד הקדש וכו' עד ונכסי ישראל. במכילתא (ד' ל"ג) פרשה ט"ו בפרשת משפטים:

הלכה ו

אחד האיש ואחד האשה וכו' עד ביד האשה. פרק שבועת הפקדון:

הלכה ז

קטן שהפקיד ביד הגדול וכו' הורו רבותי וכו' עד שבועת שמא היא: כתב הראב"ד ז"ל ורבותי הורו ואני מסכים עמהם וכו': **ואני** אומר גם בזה סברות הן גבי הא דאמרינן פרק השואל ובהרבה מקומות כי יתן איש אל וגו' איש פרט לקטן ואין לי להכריע וכדאי הן אלו לסמוך עליהן ואין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות ואע"ג דגרסינן בירושל' כי יתן איש אל רעהו עד שתהא תביעה ונתינה שוין בגדול ע"כ הואיל ולא נאמרה בבבלי שהוא אחרון אין רבים סומכין עליו להוראה:

הלכה ח

כדרך שתקנו חכמים משיכה בלקוחות כך תקנו משיכה בשומרין. ב"ק פרק מרובה ובמציעא פרק השואל:

האומר לחבירו שמור לי עד וכן כל כיוצא בזה. תחלתו במציעא פרק השוכר את האומנין (ד' פ' ע"ב) וסופו פרק הזהב (ד' מ"ט) והחרם תקנת הגאונים ז"ל:

אחד המשאיל או המפקיד עד צריך להודיה במקצת. פרק השואל (ד' צ"ח) ופרק שבועת הדיינין ופרק המפקיד ופ"ק דמציעא ובשבועות פרק שבועת הפקדון:

הלכה ט

מתנה שומר חנם עד ונפטר. פרק השוכר את הפועלים ובתשובות הגאונים ז"ל הסכימו כן:

בד"א כשלא היה שם עד ביד התובע. בבבא בתרא פרק המוכר את הבית מוכיח כן ואיתא פרק כל הנשבעים וכן הורה ר"ת ז"ל וכן כתב הר"מ מקוצי ז"ל מדעת רבותיו בעלי התוס' ז"ל:

בד"א כשהיה השומר יכול לטעון ולומר נאנסו וכו' עד וישלם: כתב הראב"ד ז"ל והוא דאמר ליה וכו': **ואני** אומר גם בזה כי דברי ר"מ ז"ל תלמוד ערוך הוא בב"ב פרק המוכר את הבית וגם בפרק השוכר את האומנין פסקו כן רבותינו בעלי התוספות הלכה כאיסי וכדדאין רבא גבי ההיא חביתא דאיתבר בריסתקא דמחוזא וגם הר"מ ז"ל מקוצי כתב כן ומ"ש הראב"ד ז"ל היא סברת מקצת המפרשים ז"ל ונאה הוא אבל כבר הקדמתי כמה פעמים שאין לו לר"מ ז"ל עסק בזה החיבור אלא לקצר לשון הגמרא ולכך קראו משנה תורה:

אין לך מי שנשבע מתוך שיכול לומר כך וכך וישבע בנקיטת חפץ אלא זה השומר בלבד שיש עליו שטר אבל שאר כל הנשבעין בדין מתוך שיכול לומר אין נשבעין אלא היסת. עכ"ל: **כתב** הראב"ד ז"ל והא איכא נשבע על המשכון וכו': **ואני** אומר ומאחר שהוא אינו מודה לגמרי וגם ר"מ ז"ל חולק עם הגאונים ז"ל ורבים עומדים בשיטתו מפני מה מקשה על ר"מ ז"ל שהוציאו מן הכלל הזה ושמא טעות סופר הוא בהשגות שהוסיף וי"ו בתיבה והא איכא והוא ז"ל לא אמר אלא איכא ולא בא אלא לגלות דעתו בדין הנזכר שכן מנהגו בכל אלו ההשגות בכמה מקומות:

פרק ג

הלכה א

שומר שטען כו' עד ואם נשברה בידו משלם הכל: כתב הראב"ד ז"ל הוא נותן את הפשיעה וכו': **ואני** אומר עיקר אלו ההלכות כולן במציעא פרק השוכר את האומנין ומחלוקת זה שכתב הראב"ד ז"ל בטעם הנתקל אין נ"ל כי דעת ר"מ ז"ל מפני הכובד הוא וכמו שפירש בלשונו שהעתקתי ואנחנו כטעמו קבלנו ועל דעתו עמדנו:

הלכה ג

הסבל ששיבר חבית של יין לחנוני וכו' החזיר לו בשאר הימים עד וכן כל כיוצא בזה: כתב הראב"ד ז"ל לא נהיר וכו': **ואני** אומר עד כמה כי רוכלא ליחשיב וליזיל דרך ר"מ

ז"ל גם בזה עיקר ההלכות כדבריו פרק השואל ומ"ש הראב"ד ז"ל ביאור הוא וסברות מתוקות לפי מנהג מקומות ור"מ ז"ל אין לו עסק בזה החיבור בסברא רק לקצר סדר הגמרא בשפה ברורה:

הלכה ד

רועה שבאו זאבים עד למקום הבהמה. פרק השוכר את הפועלים (דף צ"ג) :

הלכה ו

רועה שהיה לו להציל הטריפה או השבויה וכו' עד ה"ז פושע וחייב: כתב הראב"ד ז"ל דבר זה צריך פירוש וכו': **ואני** אומר יישר כחו שהוסיף לפרש על פירוש כדי דמיהן שכתב ר"מ ז"ל כפי ההלכה פרק השוכר את הפועלים וכן כתב הר"ם ז"ל מקוצי מדעת רבותינו בעלי התוספות ז"ל:

הלכה ז

רועה שטען שהצלתי כו' עד כדין כל הנשבעין ונוטלין. זה מוסכם כשאר דיני התלמוד התלוים בטענות מן הראשונים נ"ע:

הלכה ח

רועה שהניח עדרו כו' עד סוף הפרק. פרק השוכר את הפועלים ופרק המפקיד:

פרק ד

הלכה א

השוכר את החמור כו' עד סוף הפרק. כולו במציעא פרק השוכר את האומנין (דף ע"ח) :

פרק ה

הלכה א

השוכר את הבהמה וחלתה וכו' בד"א בששכרו לשאת עליה משא וכו' עד אלא תרעומות: כתב הראב"ד ז"ל אנשתטית קאי עכ"ל: **ואני** אומר עיקר אלו ההלכות במציעא פרק השוכר את האומנין ופירוש זה סברא היא ואנו אין לנו כן כי מה לי נשתטית מה לי חלתה או נלקחה לעבודת המלך מאחר שצריכין לפרק ולטעון דינן שוה בכלי זכוכית כשיטת התלמוד וכמ"ש ר"מ ז"ל לפנינו בסמוך:

שכרה למשא הואיל ואמר לו וכו' עד ומניח לו נבלתו: כתב הראב"ד ז"ל אין לזה שרש וענף וכו': **ואני** אומר גברא רבה דדאיק וגמיר שמעתא מפומיה דרביה אמרינן לשון ההלכות הטעתו וכי על לשון הספר סמך והלא מפי רבו שמע וגם לשון התוספתא ולא

לשון המחבר ועוד דהא עיקר הני פסקי פרק האומנין הוא ותלמודא קאמר להדיא לרכוב שנו ואמר רב פפא כלי זכוכית כלרכוב דמי אלמא רכיבה וכלי זכוכית לבד ושאר משא לחוד וזה פשוט בעיני ולבי אומר לי כי השגה זו לא כתבה הראב"ד ז"ל:

הלכה ג

השוכר את הספינה וכו' עד חולקין השכר. פרק השוכר את האומנין (דף ע"ט ע"א) :

הלכה ד

השוכר את הספינה ופרקה בחצי הדרך וכו' עד עליו תרעומות: כתב הראב"ד ז"ל לפי הגמרא בזה טענת ממון יש לו עליו עכ"ל: **ואני** אומר עיקר זאת ההלכה במציעא פרק השוכר את האומנין ומ"ש הראב"ד ז"ל אני איני רוצה להיות עובר על דעתו וכל שכן כשהוא בעצמו אומרו לפי הגמרא מכלל דלפי הפסק אינו:

וכן אם מכר כל הסחורה כו' עד וכן כל כיוצא בזה. במציעא פרק השוכר את האומנין:

הלכה ה

מכאן אני אומר שהמשכיר בית לחבירו עד זמן קצוב וכו' עד ולא יראה לי שדין זה אמת: כתב הראב"ד ז"ל יש בדורנו אומרים כן שיש בני אדם שמחריבין הבית בדירתם עכ"ל: **ואני** אומר מה לי דורות ראשונים ומה לי דורות אחרונים אין הם אלא סברות ודעות:

הלכה ו

בית זה עד מדעת שניהם. במציעא פרק השואל (דף ק"ג:) :

הלכה ח

המשכיר עלייה סתם כו' עד סוף הפרק. במציעא פרק הבית והעלייה (דף קי"ו וקי"ז) :

פרק ו

הלכה א

המשכיר בית לחבירו וכו' עד הולכים אחר מנהג המדינה והשמות הידועים להם כדרך שאמרו במקח וממכר. תורף המנהג בכמה מקומות הוא בתלמוד ובפרט ענייני השכירות במציעא בפירקי השוכרים והביאור לר"מ ז"ל שזכר כאן הוא פכ"ו פכ"א:

הלכה ב

המשכיר חצירו לא השכיר רפת שבה. כן עלה סגנון ההלכה סוף פרק השואל:

הלכה ג

המשכיר בית לחבירו וכו' עד משל עצמו. הכל פרק השואל:

הלכה ד

המשכיר עלייה לחבירו כו' עד חזוק התקרה. הוא פרק הבית והעלייה:

הלכה ה

הזבל שבחצר הרי הוא של שוכר עד אחר המנהג: בד"א כשהיו הבהמות כו' עד שכורה ביד אחרים: כתב הראב"ד ז"ל דבר זה אינו מחוור שהרי בגמרא העמידוה בחצר דמשכיר ושוורים דאתו מעלמא פירוש חצר דמשכיר דלא אגירא לשוכר (מכלל) דאי אגירא ליה וכו': **ואני** אומר תמה אני אם דבר זה יצא מפי הראב"ד ז"ל ובהדיא פריך תלמודא סוף פרק השואל אמתניתין דקתני והזבל של בעל הבית במאי עסקינן אילימא בחצר דאגירא ליה לשוכר ותורי דשוכר אמאי של בעל הבית אלמא מדקא מתמה תלמודא בהכי דקים ליה דהכי הלכתא והיינו כתחלת זה הפסק בד"א בשהיו הבהמות של שוכר ואסיקנא לא צריכא בחצר דמשכיר ותורי דאתו מעלמא וקמו ביה מסייע ליה לר' יוסי בר חנינא דאמר ר"י בר חנינא חצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו פירוש ובהכי מיירי מתניתין דהזבל של בעל הבית והוא סוף זה הפסק שכתב ואם הבהמות של אחרים כו' וזה פשוט אלא מן המתהדרים אמרוה וכתבוה בשם הראב"ד ז"ל:

הלכה ו

המשכיר בית או חצר וכו' עד אפילו שעה אחת. פרק השואל (דף ק"א) :
שכר לו בית סתם עד אין פחות משלשים יום. בירושלמי והביאו ר"י אלפס ז"ל בהלכות:

הלכה ז

המשכיר בית לחבירו סתם עד סוף הפרק. הכל פרק השואל:

פרק ז

הלכה א

כשם שמתנה אדם כו' עד הרי זה משכיר ואינו מוכר. במציעא פרק איזהו נשך (דף ס"ה) ופרק הזהב (דף נ"ו) :

הלכה ב

המשכיר בית לחבירו לשנה ונתעברה עד ומוציאו מן הבית. פרק השואל (דף ק"ב) :

הלכה ג

השוכר שאמר נתתי שכר הבית וכו' עד היסת ויוציאו: כתב הראב"ד ז"ל שלשים יום לאו דוקא אלא כל תוך זמן נמי עכ"ל: **ואני** אומר זו טעות סופר היא בספר שהגיע ליד

הראב"ד ז"ל מנוסח ר"מ ז"ל או מעולם לא אמר דבר זה והלא ר"מ ז"ל עצמו כתב תוך כאשר עיניך רואות והוא לשון הגמרא שלהי פרק השואל והוא עביד תוך וזה פשוט:

הלכה ה

השוכר פרדס או שהיה משכון עד משום רבית המלוה והלוה: כתב הראב"ד ז"ל אין כאן רבית וכו': **ואני** אומר עיקר זאת ההלכה פרק המקבל גמרא מתניתין דהמקבל שדה מחבירו לי' שנים כו' וצורתא דשמעתין וסוגיין שייכא כדברי ר"מ ז"ל דהא קא מייתי עלה משכנתא דסורא ודכוותה דמתאמרין פרק איזהו נשך וודאי טעמא התם משום רבית הוא והוא ניהו כליא קרנא ומיהו פירוש הראב"ד ז"ל יש לו פנים מגופא דלישנא דתליא בכליא קרנא ולפיכך אין בדברים הללו השגה וצריך הכרע כי הפירושין ההן תלויים בסברא ואין להן הכרע גמורה:

הלכה ו

שטר השכירות או שטר המשכון עד שלש שנים. פרק המקבל:

הלכה ז

מי שהכניס פירותיו כו' עד אע"פ שעשה שלא כהוגן. במציעא פרק השואל:

הלכה ח

השוכר ריחיים מחבירו כו' עד סוף הפרק. בכתובות פרק הנושא:

פרק ח

הלכה א

אחד השוכר וכו' עד סוף הפרק. כולו במציעא פרק המקבל:

פרק ט

הלכה א

השוכר את הפועלים עד ומשמנין ביניהן. במציעא פרק השוכר את הפועלים (דף פ"ג) ריש הפרק:

הלכה ג

אמר לשלוחו עד לעבדים. במציעא פרק השוכר את האומנין (דף ע"ו ע"א) :

וכיצד דין הפועל שחזר בו כו' עד בגד לארוג בשתי סלעים וכו' עד אלא חצי מלאכה: כתב הראב"ד ז"ל אלא הסלע יפה ב' דינרין עכ"ל: **ואני** אומר גם בזו עיקרה פרק השוכר

את האומנין וחילוק הפירושים לפי הדעות והסברות ולכך אין כאן השגה ואינה צריכה הצלה לא גדולה ולא קטנה כי לשון הגמ' כר"מ ז"ל וכן הביאו ר"י אלפס בהלכותיו:

במה ד"א בדבר שאינו אבוד וכו' עד דרכו של נהר זה: כתב הראב"ד ז"ל נראה שכך מפרש וכו': **ואני** אומר טעם גדול אני רואה ועיניך רואות לשונות נאות בעיקר ההלכה פרק השוכר את האומנין ושמא היה חסר מן הספר שהגיע ליד הראב"ד ז"ל אבל בספרים המוגהים בחתימת ידו הוא כך כמו שנסחתי:

ואם דרכו להפסיק מאליו וכו' עד כל שכרו. הכל פרק השוכר את האומנין:

הלכה ח

השוכר את הפועל להביא שליחות ממקום למקום וכו' שכרו להביא קנים לכרם כו' שכרו להביא כרוב עד וכן כל כיוצא בזה: כתב הראב"ד ז"ל כן הוא לשון התוספתא וכו': **ואני** אומר שזה הלשון לא יצא מפי הראב"ד ז"ל דכי מעיינת בה שפיר בההיא שמעתא משכחת לה בשמעתא קמייתא בההיא פירקא ומיתניא לגבי חזרו זה בזה והטעו זה את זה דאמרינן להדיא ואיבעית אימא חזרו נמי הטעו קרי ליה דתניא השוכר את האומנין והטעו את בעל הבית או בע"ה הטעה אותן אין להם זה על זה אלא תרעומות בד"א בשלא הלכו חמרים אבל הלכו חמרים ולא מצאו תבואה פועלים ומצאו שדה לחה נותנין להן שכרן משלם אבל אינו דומה הבא טעון לבא ריקן וכו' ושקיל וטרי עלה טובא ומסיק לה בתרי לישני ולישנא בתרא דהוא עיקר מסיק הא דסיירוה לארעא מאורתא הא דלא סיירוה לארעא מאורתא וכן הלכתא וכן הביאה ר"י אלפס ז"ל בהלכות וזאת כבר פסקה ר"מ ז"ל בדקדוקים המפורשים בה בגמרא למעלה בזה הפרק נקודה בנקודה על סדר הגמרא ומיירי בדבר שדרך הפועלים ובעל הבית לתת לב על אותה המלאכה אי אתיא אי לא כגון תבואה וכיוצא בה אבל זאת ההלכה שבתוספתא מיירי בדבר שאין להם לפועלים לב עליה כגון להביא שליחות או קנים לכרם שזה דרך בע"ה לידע ולא דרך הפועלים כלל ולפיכך נותן להם שכרם משלם ואינו מנכה להם כלום שהרי הם כבר בטלו ממלאכתן ואמרי ליה לבעל הבית הוה עבדינן הכא באגרין דהוה ניחא לן מטורח הדרך ומלענות בדרך כחנו וכח חמורנו וזה פשוט:

הלכה ט

השוכר את הפועלים לעשות עמו בשלו עד בזו המלאכה. פרק השוכר את האומנין:

הלכה י

השוכר את הפועל לעשות עמו בתבן עד סוף הפרק. במציעא פרק הבית והעלייה:

פרק י

הלכה א

המלוה את חבירו וכו' לפיכך אם אבד המשכון וכו' ואם נאנס המשכון כגון שנלקח וכו' עד פרוטה אחרונה: כתב הראב"ד ז"ל אין אנו מודין לו וכו': **ואני** אומר זו מחלוקת ישנה היא וכבר נתאבקו בה ראשונים ואחרונים נ"ע במציעא פרק השוכר את האומנין ושבועות פרק שבועת הדיינין ויש להם על מה שיסמוכו ואלו ואלו דברי אלהים חיים הם ודיו לר"מ ז"ל שרבו מודה לו ורבו לרבו:

הלכה ד

נתן צמר לצבע וכו' נתן עצים לחרש כו' ואם ההוצאה יתירה וכו' אמר בעל הכלי כו' עד אין שומעין לו: כתב הראב"ד ז"ל אין לזה טעם עכ"ל: **ואני** אומר מצאתי לו טעם בירושלמי פרק הגוזל עצים אשר שם נשנית עיקרה דמייתי עלה סתמא דתלמודא ההיא דהיורד לשדה חבירו ונטעה שלא ברשות כו' עד בקש ליטול עציו ואבניו אין שומעין לו ואע"ג דרבי יהושע בן לוי אמר טעמא משום ישוב הארץ סתמא דתלמודא הכי איתא בלא טעמא ומינה לכל דדמי לה ועוד דאמרינן בעלמא האומר אי אפשי בתקנת חכמים כגון זו שומעין לו דוק מינה הא לאו כגון זו אין שומעין לו ועוד דהא פלוגתא דר"מ ור"י היא פרק הגוזל עצים ונשנית ג"כ פרק השוכר את האומנין ומייתי לה פ"ק דע"ז וקיימא לן הלכה כר' יהודה דאמר ידו על התחתונה אם השבח יתר על ההוצאה כו' ואילו היינו שומעין ממנו באומרו יתן לי דמי צמרי או דמי עצי א"כ עבדינן כר"מ דאמר נותן לו דמי צמרו ולית הלכתא כוותיה אלא כר"י וכן פסק ר"י אלפס ז"ל ונמצאו דברי ר"מ ז"ל נכונים:

שאין האומן קונה בשבח כלי שעשה. פרק הגוזל עצים:

הלכה ה

המוליך חטין לטחון עד שהן מומחין משלמין. בנזיקין פרק הגוזל עצים ובבתרא פרק המוכר פירות:

הלכה ו

מקומות שנהגו שיהיה עד סילק עצמו ברצונו. במציעא פרק השואל ופרק המקבל:

הלכה ז

הנוטע אילנות וכו' עד הציבור עליהן: כתב הראב"ד ז"ל וכן נמי אם שתלא דיחיד עכ"ל: **ואני** אומר סברות הן אלו אבל עיקר ההלכה ופשוטה כדברי ר"מ ז"ל משמע במציעא סוף

פרק השואל ופרק המקבל ונ"ל להביא ראיה לדבר מן המראה דינר לשולחני דפרק הגוזל קמא שיהיה מומחה לרבים וכן שתלא טבחא ואומנא דשמעתין דכוותה כמו שכתב ר"מ ז"ל בצחות לשונו שהעמידו אותן הציבור ועוד אתמהה הני תלתא מאן הוא היחיד דמוקי להו ולא נהיגי אינשי בהכי ובמילתא דלא שכיחא לא דחיק תלמודא לאוקומי מילתא:

פרק יא

הלכה א

מצות עשה ליתן שכר וכו' עד הוא נושא את נפשו. במציעא פרק המקבל:

ועובר בארבע אזהרות ועשה וכו' עד ביומו תתן שכרו. במציעא פ' איזהו נשך ופ' המקבל:

איזהו זמנו שכיר יום עד גובה כל אותו הלילה. במציעא פרק המקבל:

הלכה ג

נתן טליתו לאומן כו' עד חייב ליתן. פרק הגוזל עצים:

הלכה ד

האומר לשלוחו צא ושכור לי עד לך ושוב כו'. הכל פרק המקבל:

הלכה ו

כל שכיר ששכרו בעדים וכו' תיקנו חכמים שישבע השוכר ויטול וכו' אפילו היה השוכר קטן היה השכיר נשבע ונוטל. עכ"ל ר"מ ז"ל ובהשגות היה כתוב אפילו היה השכיר קטן ועל אותו לשון מצאתי השגה ז"ל. כתב הראב"ד ז"ל אין הדעת מסכמת על זה וכו': **ואני** אומר עיקר הלכה זו במציעא פרק המקבל ובשבועות פרק כל הנשבעים ולא הוזכר שם לא במשנה ולא בברייתא ולא בגמרא קטן להדיא כלל לבד ראה זה מצאתי בירושלמי דשבועות ר"פ כל הנשבעין דגרסינן פשיטא מת בעל הבית השכיר נשבע ליורשין ע"כ והא ודאי קטנים נמי מיקרי יורשי השוכר והרי נשבע השכיר להם כלשון ר"מ ז"ל הישר שנסחתי וכן מצאתיו מוגה בחתימת ידו והלשון שהעתיק הראב"ד ז"ל טעות סופר היא ולפיכך אין לתמוה על דבריו ואף כי הלכות גדולות וקבועות קרי להו התם דעקרוה לה לשבועה מבעל הבית ושדיוה אשכיר ואין להרהר על תקנתם זה טעם נכון יש בו בגמרא וראייה גדולה היא בעיני זאת של הירושלמי שכתבתי:

שכרו שלא בעדים כו' עד כדין כל הטענות. במציעא המקבל ובשבועות פרק כל הנשבעין:

הלכה ח
הנותן טליתו לאומן עד כדין השכיר. במציעא פרק המקבל ובבא בתרא פרק חזקת הבתים:

הלכה ט
שכיר הבא לישבע כו' עד סוף הפרק. בשבועות ס"פ כל הנשבעין:

פרק יב

הלכה א
הפועלים שהן עושין בדבר עד לרשות בעלים לעבודה תאכל. במציעא פרק השוכר את הפועלים (דף צ"א) משנה שם:

הלכה ב
מה בין העושה בתלוש וכו' עד אחר שימלא הסל: כתב הראב"ד ז"ל לא ידעתי מאין זה וכו': **ואני** אומר לא זו הדרך ולא זו העיר שאנחנו רואין בספריו שבמשנה תורה אלא כמו שכתבתי וסדרתי כמה פעמים שהוא לקח דרך התלמוד המשנה והגמרא מארוכה לקצרה וכן עשה בדין הזה כי זה הפסק דמה בין תלוש למחובר שנסחתי הוא משנה פרק השוכר את הפועלים דתנן ואלו אוכלים מן התורה העושה במחובר לקרקע בשעת גמר מלאכה ובתלוש מן הקרקע עד שלא נגמרה מלאכתו ע"כ ור"מ ז"ל פירש זה הגמר מה היא עד שימלא את הסל ולקח דרך הכלל מה בין העושה בתלוש לעושה במחובר כו' דרך חכמי המחברים שמסדרין דבריהם בכללים חלוקים מתוקים ומ"ש אח"כ מפני השב אבידה לבעלים עד כשהן מהלכין בטלין הוא מה שאמרו בברייתא לפנינו גמ' מתני' דהיה עושה בתאנים כו' דאתי למיפשט בעיין על דהיה עושה בגפן זה מהו שאוכל בגפן אחר ושקיל וטרי עלה עד דאתי למיפשט מהא ת"ש וכולן לא אמרו אלא בשעת גמר מלאכה אלא מפני השב אבידה לבעלים אמרו פועלים אוכלין בהליכתן מאומן לאומן ובחזירתן מן הגת ע"כ ומדקא פשיט מינה שמעינן דהלכתא היא וזו היא דרך ישרה בדרך הגמרא שוב מצאתי לו ז"ל בספר המצות שגילה דעתו בזה:

הלכה ג
המבטל ממלאכתו ואכל וכו' מפי השמועה למדו שכל זמן עד וכן כל כיוצא בזה: כתב הראב"ד ז"ל דברים הללו אין להם שורש וכו': **ואני** אומר תמה אני אם יצא לשון זה מתחת ידו שהרי שרשים ושרשי שרשים ומהם כמה ענפים יש לדברים הללו במציעא פרק השוכר את הפועלים גמרא מתניתין דאלו אוכלין מן התורה כו' גרסינן מנא לן

דכתיב כי תבא בכרם רעך ואכלת ענבים כנפשך שבעך וחרמש לא תניף על קמת רעך אשכחן כרם כל מילי מנלן גמרינן מכרם מה כרם מיוחד דבר שגידולו קרקע ובשעת גמר מלאכה פועל אוכל בו אף כל דבר שגידולו קרקע פועל אוכל בו וגרסינן נמי התם וקמה גופה מנלן וכו' ושקיל וטרי עד הצד השוה שבהן דבר שגידולו מן הקרקע פועל אוכל בו אף כל שגידולו מן הקרקע פועל אוכל בו ועוד גרסינן התם גבי הא דאמר שמואל וחרמש לא תניף לרבות כל בעלי חרמש והאי מיבעי ליה בשעת חרמש אתה אוכל שלא בשעת חרמש אי אתה אוכל ופרקינן ההיא מואל כליך לא תתן נפקא ועוד גרסינן התם ואל כליך לא תתן בשעה שאתה נותן לכליו של בעל הבית אתה אוכל ובשעה שאי אתה נותן לכליו של בעל הבית אי אתה אוכל אלמא פשיטא ליה לתלמודא שלא יאכל אלא בשעת מלאכה וכמו שכתבנו ובר מהני מייתי התם כמה ברייתות להוכיח כי זה הפסוק בפועל הכתוב מדבר וכן פי' ר"מ ז"ל בספר המצות כי מכאן למד וחיבר דבר זה וזה פשוט ונכון וגם מה שחילק הראב"ד ז"ל בטעם אכילת קבע או ביטול מלאכה נראה דדא ודא אחת היא כי בהיותו קובע אכילתו מתבטל ממלאכתו ור"מ ז"ל דקדק בלשונו לכלול הכל כלשון הגמרא כמנהגו בזה החיבור על משנה תורה שכתבתי כמה פעמים ועוד דהא לקמן בגמרא דאמרינן מהבהבין אשתו ובניו קמיבעיא לן ובעי למפשט מדתניא לא יהבהב באור כו' פריק התם נמי משום ביטול מלאכה אלמא מדקאמר נמי מכלל דעד השתא נמי טעמא משום ביטול מלאכה דאם לא כן הוה ליה למימר התם משום ביטול מלאכה:

וכן פועל שהוליך בידו עד מפני שנגמרה מלאכתן למעשר. פרק השוכר את הפועלים: **העושה בחטים וכיוצא בהן וכו' עד למעשר ולחלה**: כתב הראב"ד ז"ל טעה הוא וכל האומר כן וכו': **ואני** אומר לבי אומר לי גם בזה שאינו מדעת הראב"ד ז"ל שהרי זה מפורש פרק השוכר את הפועלים מלבד כרוך ותני גמ' מתני' דאלו אוכלין מן התורה דגרסינן תנו רבנן דיש מה דייש מיוחד דבר שגידולו מן הקרקע כו' תניא אידך מה דייש כו' תניא אידך דייש מה דייש מיוחד דבר שלא נגמרה מלאכתו למעשר פועל אוכל בו כו' תניא אידך דייש מה דייש מיוחד דבר שלא נגמרה מלאכתו לחלה ופועל אוכל בו אף כל דבר שלא נגמרה מלאכתו לחלה פועל אוכל בו יצא הלש והמקטף והאופה שנגמרה מלאכתו לחלה שאין פועל אוכל בו ואקשינן הלא נגמרה מלאכתן למעשר וגר"ח ז"ל להדיא ותיפוק ליה משום מעשר ופרקינן הכא בחוצה לארץ עסקינן דליכא מעשר והדר אקשינן אי בחוצה לארץ חלה נמי ליכא אלא לעולם בארץ ובשבע שכבשו ובז' שחלקו נתחייבו בחלה ולא נתחייבו במעשר והדר אקשינן מידי מעשר קא גריס מלאכה קא

גרמה אלא אמר רבא כרוך ותני דייש מה דייש מיוחד דבר שלא נגמרה מלאכתו למעשר ולחלה ופועל אוכל אף כל דבר שלא נגמרה מלאכתו למעשר ולחלה פועל אוכל בו יצא הבודל וכו' הלש והמקטף והאופה שנגמרה מלאכתן למעשר ולחלה שאין פועל אוכל בהן ע"כ הנה עיניך רואות שהן ארבע ברייתות והן הלכות פסוקות והא קמן חלה ומעשר בשתיהן אחת בכל אחת מן הברייתות ומה שהוצרך לתרץ כרוך ותני מפני הקושיא דמעשר ועושה משתי ברייתות האחרונות כאילו היו אחת ומ"מ הוזכרו מקודם וידענום אבל צריכין אנו ללמוד על המסקנא דכרוך ותני דכיון דאמר תלמודא אלא סותר כל המסקנות הראשונות ונשארה זאת מעתה דברי ר"מ ז"ל יפים ונאותים:

נתפרסו ענולין כו' עד אוכל בגפן אחרת. פרק השוכר את הפועלים:

ולא יאכל ענבים ודבר אחר וכו' עד שירצה: כתב הראב"ד ז"ל דוקא אחת אחת וכו': **ואני** אומר עיקר הלכה זאת פרק השוכר את הפועלים ומשום דכתיב ואכלת ענבים כנפשך שבעך ולשון הגמ' כן לפנינו פרק השוכר את הפועלים כר"מ ז"ל ומ"ש הראב"ד ז"ל הוא מפני שהספיתה קובעת למעשר בשתים ולא באחת ג"כ הוא שם כלשון הגמרא וכבר פסקה ר"ם ז"ל פרק שמיני מהלכות מעשר ראשון אבל חילוק בין מליחה מועטת לא מצינו בגמרא והראב"ד ז"ל מסברא אמרה ואנחנו צריכין ראייה דאי מסברא יש לשאול אם כן נתת דבריך לשיעורין ותורת כל אחד ואחד בידו כי יש מי שרוצה לספות במלח הרבה ויש מי שרוצה במלח מועט ולא ידעינן מליחה גמורה כמה היא ואף כי סברתו לפי גדולתו קבלה היא אצלו לפי מיעוט דעתנו הואיל והתלמוד לא אמרה הבו דלא לוסיף עלה:

אסור לפועל למוץ בענבים שנאמר ואכלת ענבים ולא יהיו בניו ואשתו מהבהבין לו באור ואוכל שנאמר ואכלת ענבים כנפשך ענבים כמות שהן וכן כל כיוצא בזה: כתב הראב"ד ז"ל בעיא הוא ולא איפשיטא עכ"ל: **ואני** אומר אמת הוא והוה ליה כתיקו דאיסורא לחומרא וכן פסק ר"י אלפס ז"ל ולא איפשיטא הילכך לא יהבהבו לו עכ"ל וא"כ דברי ר"מ ז"ל נכונים ועל כן אני תמה מה בא לחדש בלשון ההשגות בזה:

הלכה יא

אסור לפועל וכו' עד סוף הפרק. הכל במציעא פרק השוכר את הפועלים:

פרק יג

הלכה א

הבהמה אוכלת עד ויאכילנה. פרק השוכר את הפועלים (דף פ"ח) :

הלכה ב

כל המונע בהמה מלאכול עד אלא בהווה. בניזקין פרק שור שנגח את הפרה ובמציעא פרק השוכר את הפועלים:

והחוסם את הפועל עד והרי אינה נהנית. פרק השוכר את הפועלים:

הלכה ד

פרה של ישראל כו' עד מעשר של ודאי. פרק השוכר את הפועלים:

וכן פרות הדשות וכו' עד סוף הפרק: כתב הראב"ד ז"ל דומה שהוא מפרש וכו': **ואני** אומר לשון הראב"ד ז"ל הוא לשון רש"י ז"ל אות באות וה"ר נתן בעל הערוך ז"ל כך פירשה אלא שמעמידה בחוסמת ומה שמפרש ר"מ ז"ל אינו לקצר את הליכתן לדעת אלא בצחות לשונו דומיא כי ירט הדרך לנגדי ודרשינן ליה במסכת שבת סוף הבונה יר"ט יראה ראתה נטתה כלומר שיראו ונתפחדו משום דבר נטו מן הדרך לרוץ לדרוס ולרכוס בתבואה והוא פירוש יפה בלשון המרכסות מלשון רוכסא בכ"מ ואם לא פירשו כן שאר המפרשים אינה השגה שכל אחד מפרש כקבלתו וסברתו ויגדיל תורה ויאדיר: